

Ὁ δὲ Κ. Ἰούλιος Δ' Ἰδρὺ τὸ καθ' ἑαυτὸν περι-
ποιεῖτο τὴν Ἰουλίαν, ἀνυπομένως περιμένουσαν τὴν
συγκατάθεσιν τῆς ἑαυτῆς φίλης.

— Συγκατατίθηναι, εἶπεν ἡ Κεκίλη μιᾷ τῶν ἡμε-
ρῶν, ἐκτείνασα τὴν χεῖρα πρὸς αὐτήν.

— Ὁ δὲ Κ. Ἐκτωρ; εἶπεν ἡ Ἰουλία μετὰ μει-
διάματος, οὐ τὴν ἐννοίαν μόνη ἡ Κεκίλη ἠδύνατο νὰ
ἐννοήσῃ.

— Συγκατατίθεται, ὡς ἐγώ.

Τὸ συνοικέσιον ἐγένετο. Ἀλλ' ὁ Κ. Δ' Ἰδρὺ ἀπθε-
νεῖ σχεδὸν πάντοτε, ἐνῶ ἡ Κεκίλη μετὰ τοῦ συζύγου
ἑαυτῆς εὐτυχοῦσιν, οὐδενὸς κωλύοντος.

Ἐὰν διέλθῃτε ἐκ τῶν Ἠλυσίων πεδίων κατὰ τινὰ
ἐορτήν, εἰσέλθετε εἰς τὸ παράπηγμα, ἐπὶ τοῦ τεχνο-
σήμου τοῦ ὁποίου θὰ ἴδῃτε ἃ Ζῶα ἄγρια, δαμαζό-
μενα ὑπὸ τῆς Καισαρίνας. v

Ὁμιλήσατε πρὸς ταύτην περὶ τῆς Κεκίλης καὶ Ἰ-
ουλίας, καὶ θὰ σὰς διηγηθῇ, ἐὰν ἐπιθυμήτε τὴν ἱστο-
ρίαν ταύτην ἐπὶ τῶν περὶ τοῦ Κ. Γαβριήλ.

Ἡ Κεκίλη τυχούσα ποτὲ ἐν τῷ παραπήγματι τῆς
μάντιδος κατὰ τινὰ ἐπέτειον ἐορτὴν τοῦ Ἰουλίου, εἶ-
πε πρὸς αὐτήν, ὅτι ἀκριβῶς ἡ πρόρρησις ἐπραγματώ-
θη. Ἡ δὲ Καισαρίνα, ἐρωτώμενη διηγείτο ταῦτα.

Ἄν δὲ πιστεύητε ταύτη, ἐρωτήσατε περὶ τοῦ μέλ-
λοντος τῆς Ἰουλίας, καὶ θὰ σὰς εἶπῃ, ὅτι τὸ δεύτε-
ρον συνοικέσιον δὲν θὰ ᾔναι εὐτυχέστερον τοῦ πρώ-
του. Ἀλλ' ὅτι ὁ Ἰούλιος Δ' Ἰδρὺ θ' ἀποθάνῃ νέος, ἀλ-
λ' εὐτυχῶς θὰ ἐγκαταλείψῃ αὐτῇ τέκνον, παρηγοροῦν
τὰ δεινά της. Ἀλλ' ἐὰν ὑπῆκουεν αὐτῇ, καὶ ὑπαν-
δρεύετο τὸν Ἐκτορα, θὰ ᾔτο ἡ εὐτυχέστερα τῶν γυ-
ναικῶν, οἷα εἶναι ἡ Κεκίλη.

Ὁ δὲ Βουρδαλοῦς σκέπτεται πάντοτε, ἀλλὰ τῶν
δυνάμεών του ἐκλείπουσιν, δὲν δύναται νὰ τέρψῃ, εἰ
μὴ διὰ πεντήκοντα λιτρῶν.

Τ Ε Λ Ο Σ.

Γ. Δ. Ζ.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΝΑΥΤΙΚΟΥ

ΤΗΣ

ΕΛΛΑΔΟΣ. (*)

** Ἀρθρον Πρώτον.*

—o—

Ἀφ' οὗτου ὁ Θεμιστοκλῆς, ἐλεγχθεὶς ὡς ἀνὴρ ἀπο-
λις, ἀπεκρίθη ὅτι πόλιν εἶχε μεγίστην τῶν Ἑλληνί-

(*) Μετεφράσθη, ἀλλ' οὐχὶ ὁλοσχερῶς, κατ' αἰτησίαν τι-
νων ναυτικῶν μὴ εἰδόντων τὴν Γαλλικὴν, ἐκ τοῦ ἐν Ἀθήναις
ἐκδομένου περιοδικοῦ συγγράμματος ὁ Θεοκτῆς τῆς
Ἀνατολῆς.

δων τὰς διακοσίας τριῆρεις αἰτίνες παρίσταντο αὐτῷ
βοηθοί, δὲν ἔπαυσαν οἱ Ἕλληνες τοῦ νὰ θεωρῶσι τὴν
θάλασσαν σύμμαχον μὲν ἰσχυρότατον ἐν ὧρα πο-
λέμου, πηγὴν δὲ θαψιλεστάτην πλούτου καὶ πολιτι-
σμοῦ ἐν εἰρήνῃ· ἡ ἱστορία, εἰ καὶ ἀτελῶς περισώσασα
τὰ γεγονότα, ἀναμιμνήσκειται μυρία κατὰ θάλασσαν
ἀνδραγαθήματα τῶν ἡμετέρων προγόνων. Ὅτε εἰσέτι
ἡ ναυτιλία δὲν εἶχεν ἐξελεῖθ τῶν σπαργάνων αὐτῆς,
οἱ Ἕλληνες κατέκτησαν δι' ἀλλεπαλλήλων θριάμβων
τὸ κράτος τῶν ὠκεανῶν, καὶ ἐπεχείρησαν ἀτρόμητοι
μακρὰς καὶ ἐπικινδύνους ναυσιπορίας. Ἐπεσκέφθη-
σαν τὴν τε Μικρὰν Ἀσίαν, καὶ Θράκην, καὶ Πόντον,
καὶ Ἀφρικὴν, καὶ Ἰταλίαν, καὶ τὴν Γαλατικὴν, καὶ
καθίδρυσαν πολυαριθμούς ἀποικίας, αἰτίνες, ὑπερ-
βαλοῦσαι κατὰ τὴν ἐνέργειαν καὶ αὐτὰς τὰς μητρο-
πόλεις, ἐπέδोधσαν μετὰ πλείστου ζήλου εἰς τὴν ἐμ-
πορίαν, καὶ προεχώρησαν μέχρι θαλασσῶν τῶν ὁ-
ποίων ἡ ὑπαρξίς ἐθεωρήθη ἐπὶ πολλὸν χρόνον μυθώδης.
Ἡ ῥωμαϊκὴ ἐξουσία, εἰ καὶ ἀποπνίξασα τὴν ἐλευθε-
ρίαν τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὰ τείχη τῆς Κορίνθου, τὰς
προόδους ὅμως καὶ τὴν ἐπικράτησιν τῆς ναυτιλίας
αὐτῆς δὲν ἐδυνήθη ν' ἀναχαιτίσῃ ὑποταχθεῖσα ὑπὸ
τῶν νικηφύρων αἰτῶν τῆς αἰετῆς πόλεως, ἡ Ἑλλάς,
καθυπέταξε καὶ αὐτὴ τὴν πόλιν ταύτην εἰς τὸν ἴδιον
ζυγὸν τοῦ πολιτισμοῦ, τῶν ἐπιστημῶν, τῶν τεχνῶν
καὶ τῆς βιομηχανίας, καὶ διὰ πλοίων Ἑλληνικῶν ὁ
Ὀκτάειος καὶ ὁ Ἀντώνιος ἀντηγωνίσθησαν ἐν Ἀκτίῳ
ὑπὲρ τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ κόσμου.

Ὅτε δὲ μετὰ ταῦτα, τὰ σκῆπτρα τοῦ Ἀθηναϊκοῦ
πολιτισμοῦ μεταφέρθησαν εἰς Βυζάντιον, εἰς τὴν Ἑλ-
ληνικὴν ταύτην ἀποικίαν, γνωστοτάτην ἤδη διὰ τε
τὸν πλοῦτον καὶ τὴν πολυτέλειαν, οἱ χῆτοικοι τῆς
ἀνατολικῆς αὐτοκρατορίας, καὶ τοὶ ἀενάως μαχόμενοι
πρὸς φύλα βάρβαρα, καὶ τοὶ διαιρούμενοι ὑπὸ ἐμφυ-
λίῳν ἐρίδων, ἐξηκολούθησαν ὅμως διασχίζοντες τὰ
πελάγη. Τὰ πλοῖα αὐτῶν ἐπεσκέπτοντο τοὺς λιμένας
τῆς Γαλατίας, τῆς Ἰσπανίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς, με-
τέβαινον εἰς τὰς Ἰνδίας, ἡ Ταποβράνη κατέστη τὸ
κοινὸν αὐτῶν ἱμφορεῖον, καὶ ἡ σημαία τῶν αὐτο-
κρατόρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐκυρατίζετο ἀπὸ
τοῦ Περσικοῦ κόλπου μέχρι τῶν Σινικῶν παραλίων.

Κατὰ τὴν ἱστορίαν, ποτὲ στόλοι τρομερώτεροι καὶ
πολυαριθμότεροι δὲν ἐξωπλίσθησαν, οὐδὲ κατὰ θά-
λασσαν ἐγένοντο ἀνδραγαθήματα, ὅποια ἐπὶ τῶν βυ-
ζαντινῶν αὐτοκρατόρων. Ἑλληνικαὶ ἦσαν ὅλαι σχε-
δὸν αἱ τριῆρεις, αἰτίνες, ἐξορμήσασαι ἐκ τοῦ Πειραι-
ῶς ὑπὸ Κρίσπον υἱὸν Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου,
καὶ διελθοῦσαι βία τὸν Ἑλλήσποντον, κατεναυμά-
χησαν τὰς δυνάμεις τοῦ Αἰκυνίου· ναύαρχος Ἕλλην
ἦτο Νικήτας ὁ Ὀρίφας, ὅστις, ἐπὶ μὲν Βασιλείῳ τοῦ
Μακεδόνης, κατεπόντισε τὸν στόλον τῶν Ἀράβων ἐν
τῇ Προποντίδι, ἐν ἔτος δὲ μετὰ ταῦτα, τὸ 883, δια-
βιβάσας διὰ Ἑρᾶς διὰ τοῦ Πελοποννησιακοῦ ἰσθμοῦ,
ἐντὸς μιᾶς μόνης νυκτὸς, τὰς τριῆρεις αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ
Σαρωνικοῦ εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, ἐπέπεσεν αἰ-
φνης κατὰ τῶν Ἀράβων καὶ ἐξηφάνισε τοὺς στό-
λους αὐτῶν.

Τὴν ἀκμὴν ταύτην τοῦ Ἑλληνικοῦ ναυτικοῦ εὐχ

ἡττὸν μαρτυρεῖ καὶ ἄλλη ναυτική ἐκστρατεία ἐτέρου στρατηγοῦ τοῦ Βυζαντίου, ὅστις ἐλάμπρυνεν ἀκολούθως διὰ τῶν ἀρετῶν καὶ τῶν ἡρωϊκῶν αὐτοῦ πράξεων τὸν θρόνον τοῦ Κωνσταντίνου. Οἱ Ἀραβες, κυριεύσαντες κατὰ τὴν ἐνάτην ἑκατονταετηρίδα τὴν Κρήτην, ἐδέσποσαν αὐτῆς ἐπὶ ἑκατὸν τριάκοντα ἔτη, καὶ ἐβίασαν μάλιστα πάντας τοὺς κατοίκους νὰ ἐναγχαλισθῶσι τὸν ἰσλαμισμόν. Ἀλλ' ὁ Νικηφόρος Φωκᾶς, στρατηγὸς τότε Ῥωμανοῦ τοῦ Β', συνεκρότησεν ἐντὸς ἑπτὰ μηνῶν στόλον ἐκ χιλίων δρομώνων, δια-

Ἐπὶ τρεῖς καὶ ἐπέκεινα ἑκατονταετηρίδας ἀπὸ τοῦ 1453 ἔτους, τὸ ναυτικὸν ἔκειτο, οὕτως εἰπεῖν, ἄπνουν. Εὐάρημοί τινες ἀλιᾶδες, καὶ μικρά τινα ἄλλα πλοῖα περιήρχοντο τὰς ἀκτὰς περὶ τὰ τέλη τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος, ὅτε τὸ ναυτικὸν τῆς Ἑλλάδος ἔλαβεν αἴφνης ἀπροσδόκητόν τινα ἀνάπτυξιν.

Ἦτο τότε τὸ 1775 ἔτος. Τὰς συμφορὰς τῶν Πελοποννησίων συνηθάνθησαν ἅπαντες οἱ ὁμογενεῖς, πιστεύσαντες ὅτι ὅλα τὰ χριστιανικὰ ἔθνη κατέλι-

Ἀνδρίας Μιαούλης.

κοσίων παμφυλίδων καὶ χιλίων τριακοσίων ἑπτὰ φορηγῶν, παρέλαβεν ἐπ' αὐτῶν ἑκατὸν χιλιάδας ἀνδρῶν, πλὴν τῶν ναυτῶν, καὶ μεταβάς εἰς τὴν δούλην νῆσον, ἀνέκτισεν αὐτὴν καὶ ἀπεδίωξε τοὺς Ἀραβας.

Τοιαύτη ἡ κατὰστασις τοῦ Ἑλληνικοῦ ναυτικοῦ ἐπὶ τῶν ἡμετέρων αὐτοκρατόρων. Τὰ δυσκαταμαχητητότερα ἐμπόδια κατεβέβηκον ὑπὸ τοῦ καρτερικοῦ καὶ ἐρευρετικοῦ νοδὸς τῶν ναυσιπόρων τῆς Ἑλλάδος· καὶ μόνον ὅτε τὸ οἰκοδόμημα τοῦ Κωνσταντίνου, διασεισθέν πανταχόθεν, ἐγένετο ἐτοιμόρροπον, αἱ κοινὰ συμφοραὶ ἀνεχαίτισαν τὴν ἐνέργειαν ταύτην, ἐκλείψαν ὅλως μετὰ τὴν Ὀθωμανικὴν κατὰκτησιν.

πον ἀμετατρέπτως τὴν Ἑλληνικὴν φυλὴν· ἀλλ' ἡ ἐν Καϊναρζικίῳ συνθήκη ἀνεπτέρωσε τὰς ἐλπίδας αὐτῶν. Ἡ Ῥωσὶς ἀπέκτισε τινὰς ἐγγυήσεις ὑπὲρ τῶν ὁμοθρήσκων ὑπηκόων τῆς Τουρκίας· αὐταὶ δὲ, εἰ καὶ ἀσθενεῖς, διήγειραν τὴν ἐλπίδα ὅτι, προϊόντος τοῦ χρόνου, ἤθελον προσηυθῆ καὶ νεῖαι. Καὶ τῶνόντι, ἡ Ῥωσὶς ἐχορήγει προθύμως τὴν προστασίαν αὐτῆς πρὸς τοὺς Ἕλληνας, οἵτινες συνεκέντρωσαν οὕτω εἰς ἑαυτοὺς, καθ' ὅλον τὸν Βόσπορον καὶ τὴν Ἀνατολήν, τὴν ἐμπορίαν τῶν σιτηρῶν.

Ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις ἐξωγόνησεν ἔτι μᾶλλον τὴν Ἑλληνικὴν ναυτιλίαν· διότι, μόλις μαθόντες οἱ ἡμέτεροι ὅτι ἡ Γαλλία ἐπασχε σιτοδείαν, κατέ-

κλυσαν τὴν Μεσόγειον διὰ πλοίων, ἅτινα μετεκόμιζον σίτον ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, καὶ τῆς Ταυρικῆς, καὶ τῆς μεσημβρινῆς Ρωσίας εἰς τοὺς λιμένας τῆς Γαλλίας, τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Ἰσπανίας. Τὸ Αὐστριακὸν ναυτικὸν, τοσούτῳ πολυἀριθμὸν σήμερον, δὲν ὑπῆρχε τότε, τὸ δὲ τῆς Γαλλίας, ἡλαττώθη κατὰ πολὺ ἐκ τῶν πολεμικῶν περιστάσεων ὥστε πᾶσα ἡ διὰ θαλάσσης ἐμπορία περιήλθεν εἰς χεῖρας τῶν ἡμετέρων. Οἱκοὶ ἐμπορικοὶ ιδρύθησαν ἐν τε Κωνσταντινουπόλει, καὶ Σμύρῃ, καὶ Θεσσαλονίκῃ, καθὼς καὶ ἐν Τεργέστῃ, καὶ Ὀδησσῷ, καὶ Μελίτῃ, καὶ Λιβόρνῳ, καὶ Μασσαλίᾃ, καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Τουρκίας καὶ τῆς Εὐρώπης.

Ἡ κομψότης καὶ ἡ ταχύτης τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων, ὡς καὶ ἡ ἐπιδεξιότης καὶ ἡ ἀνδρεία τῶν ναυτῶν, διεφημίσθησαν πανταχοῦ· διότι, ἐπιχειροῦντες νὰ εἰσχωρήσωσιν εἰς λιμένας ἀποκλεισμένους ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τῆς Γαλλίας, ἠναγκάζοντο νὰ πολεμήσωσι πρὸς αὐτοὺς. Καὶ τῷ ὄντι ἐπολέμουν μανιωδῶς, καθόσον μάλιστα ἕκαστος ναύτης εἶχε καὶ ἰδίαν μερίδα ἐκ τοῦ φορτίου, ἐνίκων συνήθως, εἰσέρχοντο εἰς τοὺς λιμένας, ἀπεφόρτιζον τὰ ἐμπορεύματα, καὶ παραλαμβάνοντες ἄλλα, μετεβίβαζον καὶ ἐπώλουν ἄλλαχοῦ μετὰ πολλοῦ κέρδους. Τοσούτῳ δὲ ἦσαν δραστήριοι ὥστε καὶ τετράκις καὶ πεντάκις τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐπανελάμβανον τὸν πλοῦν.

Ἀλλ' οὐχ ἦττον καὶ ὁ κατὰ τῆς Ἀγγλίας ἡπειρωτικὸς ἀποκλεισμός τοῦ Ναπολέοντος, συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐπαύξειν τῆς Ἑλληνικῆς ναυτιλίας· διότι οἱ Ἀγγλοὶ, στέλλοντες εἰς τὴν Τουρκίαν τὰ ἀλλαχόσε ἀποδιωκόμενα ἐμπορεύματα αὐτῶν, διεβίβαζον αὐτὰ διὰ τῶν ἡμετέρων εἰς τὴν Εὐρώπην.

Οὕτω, κατὰ περιεργὸν σύμπτωσιν, τὰ τρία ἔθνη, τὰ ὁποῖα, συμμαχήσαντα μετὰ τινα ἔτη, ἀνεγνώρισαν ἀνεξάρτητον μικρόν τι μέρος τῆς Ἑλληνικῆς χώρας, συνέτρεξαν τότε, ἀσκόπως βέβαια, εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ ναυτικοῦ, ὅπερ πρὸ παντὸς ἄλλου συνετέλεσεν εἰς τὴν θεμελίωσιν τῆς ἀνεξαρτησίας ταύτης.

Τοιαῦται ὑπῆρξαν αἱ πρῶται ἀρχαὶ τῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλληνικῆς ναυτιλίας. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ Ὀθωμανικὴ ἐξουσία ἠναγκάσθη νὰ ἐπιδοθῇ τὴν ἀνάπτυξιν ταύτην. Ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀλώσεως τοῦ Βυζαντίου ἠσθάνθη τὴν ἀνάγκην τοῦ ν' ἀποκτήσῃ δύναμιν ναυτικὴν· διότι, τῆς Βενετίας οὗσης τότε θαλασσοκράτορος, ὡς ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις ἡ Ἀγγλία, καὶ βασιλίδος τοῦ Αἰγαίου καὶ τῆς Πελοποννήσου, αἱ Ὀθωμανοὶ ἐπεθύμουν ν' ἀποδιώξωσιν αὐτήν. Ὅθεν, καταρτίσαντες στόλον ἄξιον λόγου, συνεκρότησαν τὰ πληρώματα ὅπως καὶ τὸν κατὰ ζῆρὰν τῶν γερμανικῶν στρατῶν, καὶ ἔχοντες ὁδηγοὺς Γενουηνοὺς, ἀδιαλλάκτους τῶν Βενετῶν ἐχθροὺς, ἐπεχείρησαν τὸν πόλεμον.

Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐν Ναυπάκτῳ πανολεθρίαν. (1571) ἡ ναυτικὴ δύναμις τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐξουσίας παρέλυσεν κατὰ κράτος Μετὰ δὲ τὰ συμβάντα τὸ 1770 καὶ 1775 ἔτος, ἡ Τουρκία προσέλαβε μετὰ τῶν πληρωμάτων τῶν

πλοίων αὐτῆς καὶ ναύτας Ἑλλήνας, ἰδίως δὲ Ὑδραῖους, Σπαρτιώτας καὶ Ψαριανούς.

Ἡ ἐπίσημος αὕτη ἀναγνώρισις τῆς περὶ τὴν ναυτικὴν ἱκανότητος τῶν Ἑλλήνων ἐνεθάρρυνεν αὐτοὺς ὥστε διὰ τῶν ἀμέσων σχέσεων αὐτῶν πρὸς τοὺς κρατούντας, ἐπλάτυνον τὸν κύκλον τῶν ἰδίων ἐμπορικῶν ἐπιχειρημάτων, ἀνυψώσαντες καὶ εἰς πολλὰ τῶν μεγάλων πλοίων σημαίαν Ὀθωμανικὴν.

Τὸ 1813, τὸ Ἑλληνικὸν ναυτικὸν συνέκειτο ἐκ πλοίων 615, φερόντων τόνους 153,580, καὶ ὠδηγεῖτο ὑπὸ 17,526 ναυτῶν.

Τὸ 1816, ὁ μὲν ἀριθμὸς τῶν πλοίων τῶν νήσων, τῆς Θράκης, τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς ἀνεξαρτήτου Ἑλλάδος, ἀνέβαινεν εἰς ἑπτακόσια, ὁ δὲ τῶν ἐπ' αὐτῶν ναυτῶν εἰς 18,000. Ἐπερὸν δὲ καὶ καννόνια οὐκ ὀλίγα.

Περὶ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἡ Ἑταιρία, ὀργανωθείσα ἐπιτηδειότερον, ἔλαβε μορφήν καὶ σύστασιν κανονικωτέραν· διότι ὁ πλοῦτος, καρπὸς πρὸ πάντων τῆς ἐμπορίας περὶ ἧς ὁ λόγος ἐνταῦθα, διευκολύνει τοὺς τρόπους τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τῆς ἐλευθεριωτέρας ἀγωγῆς, κατέστησεν ἐπαισητοτέραν τὴν ἀνάγκην τῆς διαστάσεως. Τὰς κυριωτέρας ἄρα ἐλπίδας περὶ τῆς ἐπιτυχίας τῶν παρατόλμων σχεδίων αὐτῆς ἀνέθηκεν ἡ Ἑταιρία ἐκείνη εἰς τὸ ναυτικὸν τοῦτο. Ὅθεν κατὰ τὸ 1821 ἔτος, ἀπὸ τῶν νήσων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας μέχρι τῶν μεσημβρινωτέρων νήσων τοῦ Αἰγαίου, καὶ ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἑβρου μέχρι τῶν μυχῶν τοῦ Παγασσητικοῦ κόλπου, ὅλα σχεδὸν τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα ἀνυψώσαν τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως. Ἀλλὰ τὸ 1833 ἔτος, τὰ τῆς Κάσσου, τῆς Χίου, τῆς Μιτυλήνης, τῆς Λέμνου, τῆς Θεσσαλίας, τοῦ Ἀργυροκάστρου καὶ ἄλλων λιμένων, ἠναγκάσθησαν ὑπὸ τῶν πρωτοκόλλων νὰ τιθῶσι καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ὀθωμανικῆς ἐξουσίας.

Ἐπειδὴ δυσκολώτατον ν' ἀνεύρωμεν τὴν δύναμιν ὅλου τοῦ ἡμετέρου ναυτικοῦ κατὰ τὴν τελευταίαν ταύτην ἐποχὴν, θέλομεν σημειώσαι μόνην τὴν τοῦ ναυτικοῦ τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος.

Ἑλληνικὸν Ναυτικὸν τὸ 1821. (*)

	Τόνοι τοῦ 1821.
Ὑδρα.	27492
Πειραιεύς.	—
Σπείσαι.	15797
Πόρος.	500
Ναυπλία.	—
Κορινθίς.	—
Σύρα.	870
Μύκονος.	2200
Ἄνδρος.	2100
Θήρα.	5000
Μήλος.	140
Σκιάθος.	1000
Χαλκίς.	500

(*) Ἰδὲ καὶ τὸ Φυλλάδ. Ὁθ'. τῆς Πανδώρας φ. 174.

Σκόπελος.	—
Ἀμαλιόπολις.	—
Κύμη.	500
Μεσολόγγιον.	350
Πάτραι.	3600
Γαλαξείδιον.	1400
Πύλος.	—
Καλάμαι.	—
Κυλλήνη.	—
	61449

Πρὸ πολλοῦ ἐθαύμαζεν ἡ Εὐρώπη τὰ ἐπὶ δεκαετίαν ἀνδραγαθήματα τοῦ ναυτικοῦ τούτου· τοιαύτην δὲ φθοράν ὑπέστησαν τὰ πλοῖα, καὶ τοσαῦται ὑπῆρξαν αἱ χρηματικαὶ θυσίαι τῶν ιδιοκτητῶν αὐτῶν, ὥστε, ὅτε ἐτελείωσεν ὁ πόλεμος, οὐχὶ μόνον δὲν ἐδύναντο νὰ ἐπισκευάσωσιν αὐτά, ἀλλ' οὐδὲ νὰ μεταφέρωσιν ἀπὸ ἐνὸς εἰς ἄλλον λιμένα.

Ἰδομεν ὅποια ἦτο τὸ 1830 ἔτος ἡ κατάστασις τοῦ ναυτικοῦ τῆς ἀνεξαρτήτου Ἑλλάδος· καὶ τὰ μὲν χρηματικὰ κεφάλαια εἶχον ὅλως ἐξαντληθῇ, ἡ δὲ κυβερνήσις, ἐν τῇ σμικρότητι τῶν δημοσίων πόρων, ἠδυνάτει νὰ συνδράμῃ αὐτό. Οἱ πλοίαρχοι ὅμως, ἐν τῇ δικαίᾳ μάλιστα αὐτῶν ὑπερηφανίᾳ τοῦ νὰ ἐπιδείξωσι τὴν νέαν σημαίαν, ἐπεσκεύασαν εὐαριθμὰ τινὰ πλοῖα καὶ μετέβησαν εἰς τὸν Βόσπορον. Ἀλλὰ τοσοῦτον ἦσαν σεσαθρωμένα, ὥστε ἠναγκάσθησαν μετ' αὐτοῦ πολὺ νὰ ἐγκαταλείψωσιν αὐτά. Τοσαύτη ὁμῶς καὶ ἡ ἐνέργεια καὶ ἡ καρτερία τῶν Ἑλλήνων ναυτῶν, ὥστε ἐντὸς τεσσάρων ἐτῶν, διακόσια ὀγδοήκοντα καὶ ἑνὲς νέα πλοῖα, ὅλα ναυπηγηθέντα ἐν Ἑλλάδι, διέσχίζον τὸν Βυζεῖνον καὶ τὴν Μεσόγειον.

Ἰδοὺ πῖναξ συνοπτικὸς μὲν ἀλλ' ἀκριβὴς τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ ἀπὸ τοῦ 1834 μέχρι τοῦ 1852, συνταχθεὶς ἐπὶ τῇ βάσει εἰδήσεων χορηγηθεισῶν ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τῶν ναυτικῶν ὑπουργείου·

Ἔτος.	Πλοῖα.	Τόνοι.
1834.	2891.	
1835.	3370.	
1838.	3269.	88502.
1839.	3315.	89642.
1840.	3814.	110690.
1843.	3169.	137558.
1844.	3414.	146703.
1845.	3581.	161103.
1848.	3983.	255233.
1850.	4016.	266201.
1851.	4327.	257093.
1852.	4230.	247751.

Ἰδοὺ δὲ καὶ εἰς τίνες λιμένας ἀνήκον τὰ πλοῖα ταῦτα, κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1852 ἔτους·

	Τόνοι τοῦ 1852.
Γῶρα.	19177
Πειραιεύς.	11745
Σπέτσαι.	38699
Πόρος.	2604
Ναυπλία.	1542

Κορωνίς.	5777
Σύρα.	83501
Μύκονος.	3436
Ἄνδρος.	7980
Θήρα.	14755
Μήλος.	2203
Σκιάθος.	5499
Χαλκίς.	3447
Σκόπελος.	6231
Ἀμαλιόπολις.	4847
Κύμη.	2568
Μεσολόγγιον.	1486
Πάτραι.	2926
Γαλαξείδιον.	28950
Πύλος.	293
Καλάμαι.	449
Κυλλήνη.	86

247661

Ἐκ τῆς συγκρίσεως τῶν δύο τελευταίων πινάκων συνάγουμεν τὰ ἐφεξῆς πορίσματα·

α'. Ὅτι ἐν τῷ διαστήματι τριακονταδύο, ἡ μάλ·λον εἰκοσιτεσσαρῶν ἐτῶν, ἐπειδὴ κατὰ τὰ ἐννέα ἐξ αὐτῶν ἐπεκράτει πόλεμος, ἐρήμωσις, καὶ καταστροφή, τὸ ἐμπορικὸν ναυτικὸν, ἀπέκτησε δύναμιν τριπλασίαν τῆς τοῦ 1821.

β'. Ὅτι ἡ δύναμις τῶν πλοίων πάντων τῶν λιμένων, πλὴν τῶν τῆς Ὑδρας, ἠῤῥησε κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν, ἐνίοτε δὲ καὶ πολὺ πλέον. Μόνη ἡ τῶν τῆς νήσου ἐκείνης ἡλαττώθη τῆς πρὸ τοῦ ἀγῶνος, διότι αἱ θυσίαι τῶν κατοίκων αὐτῆς ὑπῆρξαν μέγισται.

γ'. Ὅτι ὁκτώ λιμένες, πάντῃ στερούμενοι πρὸ τοῦ ἀγῶνος ναυτῶν, ἀπέκτησαν πλοῖα, δύναμιν ἔχοντα σήμερον 30,790 τόνων, ἴσην μὲν πρὸς τὸ ἡμῖς τῆς ὅλης δυνάμεως τοῦ κατὰ τὸ 1821 ναυτικοῦ, ἀποτελοῦσαν δὲ τὸ ὀγδοὺν μέρος τῆς τοῦ 1852.

δ'. Ὅτι ἀπὸ τοῦ 1837 μέχρι τοῦ 1850, ἦτοι ἐντὸς δεκαεπτά ἐτῶν, ἡ πρόοδος ὑπῆρξεν ἀξία λόγου καὶ μάλιστα κατὰ τὸ 1848, ὅτε τὰ πλοῖα ὑπερέβησαν καὶ κατ' ἀριθμὸν καὶ κατὰ τόνους τὰ δύο προηγούμενα ἔτη.

ε'. Ὅτι, ἐπειδὴ τὸ Ἑλληνικὸν ναυτικὸν, καταγίνεται ἰδίως εἰς τὴν μετακομιστικὴν ἐμπορίαν καὶ μάλιστα τὴν τῶν σιτηρῶν, ἡ πρόοδος ἀνεχαιτίσθη ἐξ ἀνάγκης τὸ 1851 καὶ 1852, διὰ τὴν ἀφθονίαν τῶν δημητριακῶν καρπῶν τῆς μεσημβρινῆς Εὐρώπης.

ς'. Ὅτι, ἐνῷ ἡ δύναμις τοῦ ναυτικοῦ ἠῤῥησε κατὰ τοὺς τόνους, ἡλαττώθη κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν πλοίων, ἡ δὲν ἐπέδωκεν ἀναλόγως καὶ κατ' ἀμφοτέρω· διότι, τὰ πλοῖα ἐπιχειροῦντα ἤδη διεξοδικωτέρους διάπλους μέχρι τῶν ἀρκτικῶν τῆς Εὐρώπης θαλασσῶν καὶ τοῦ ἀτλαντικοῦ, κατεσκευάζοντο εὐρυχωρότερα.

Ταῦτα ἐν γένει τὰ κυριώτερα συμπεράσματα τῶν τριῶν πινάκων τοὺς ὁποίους παρεθέσαμεν. Ἐὰν ἀναλογισθῶμεν τὴν δεινὴν κατάστασιν εἰς ἣν εὑρέθη τὸ Ἑλληνικὸν ναυτικὸν τὸ 1830 ἔτος, ἐὰν μετὰ ταῦτα λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὴν ἐτι δεινότεραν ἀπορίαν εἰς ἣν κατήντησαν ἐπὶ τοῦ δεκαετοῦς πολέμου οἱ πρὸ αὐ-

τοῦ ἔχοντες χρηματικὴν περιουσίαν, θέλομεν θαυμάσει διὰ τὴν ἀνάπτυξιν εἰς ἣν περιῆλθε τὸ ναυτικὸν τοῦτο ἐντὸς βραχείου χρόνου. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὸ ἐνεστῶς ἔτος ἡ Εὐρώπη ἔλαθεν ἀνάγκην ξένων σιτηρῶν, ἡ ἡμετέρα ναυτιλία ἐπανελάβε δραστηρίως τὰς ἐπιχειρήσεις αὐτῆς, ὥστε δὲν διστάζομεν νὰ προείπωμεν ὅτι οὐχὶ μόνον θέλει ἀναπληρωθῇ ἡ ἐλάττωσις τοῦ 1853 καὶ 1852, ἀλλ' ὅτι καὶ θέλει ἐπέλθῃ αὐξήσις ἀνωτέρω καὶ τῆς τοῦ 1850 ἔτους.

Κατὰ τὰ δύο πρῶτα τριτημόρια τοῦ ἐνεστῶτος ἐ-

πρὸ τοῦ 1821 ἔτους, ἕκαστον πλοῖον ἐκ τῶν τῆς ἀνωτέρας κλάσεως, ὠδηγεῖτο ὑπὸ τεσσαράκοντα τουλάχιστον ναυτῶν, πολλὰ δὲ καὶ ὑπὸ διπλασίου ἢ καὶ ἐπέκεινα ἀριθμοῦ. Εὐκόλον ἄρα νὰ συμπεράνωμεν τὸν μέγαν ἀριθμὸν τῶν ναυτῶν οἵτινες ὑπηρετοῦν ἐπὶ τῶν Ἑλληνικῶν καὶ τῶν Ὀθωμανικῶν πλοίων τῶν τε ἐμπορικῶν καὶ τῶν πολεμικῶν, καὶ ἐν τοῖς ναυστάθμοις τῆς Τουρκίας.

Ἀλλὰ σήμερον, ὅτε τὸ σύστημα τῶν μεριδίων ἐγκατελείφθη, τὰ πληρώματα συγκροτοῦνται ἐξ ὅλι-

τους, ἐν Σύρῳ μόνον ἐνευπηγήθησαν καὶ ναυπηγοῦνται τεσσαρακονταεπτὰ πλοῖα, δύνανται ἔχοντα ἐπτά χιλιάδων καὶ πεντακοσίων τόνων.

Ἀλλ' οὐδ' ἡ ποσότης οὐδ' ἡ ποιότης τῶν πλοίων ἀποτελεῖ κυρίως τὴν ἀληθῆ δύναμιν τοῦ Ἑλληνικοῦ ναυτικοῦ. Οἱ Ἕλληνες, κατοικοῦντες γῆν περιθρεχόμενὴν ὑπὸ ὑδάτων, πληθούσαν ὁρῶν καὶ λιμένων, καὶ κατατεμενομένην ὑπὸ βράχων καὶ νήσων, ἐξοικεῖονται ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας μετὰ τοῦ φοβερωτέρου στοιχείου τῆς φύσεως. Ἐντεῦθεν ἡ ἀκράττητος αὐτῶν ῥοπὴ πρὸς τὴν θάλασσαν, καὶ ὁ ὑπερβάλλων ἀριθμὸς τῶν ναυτῶν, ἐξ ὧν πλείστοι ἀργοῦντες ἀναμένουσιν ὑπηρεσίαν, ἢ ἀναγκάζονται νὰ ἐπιβῶσιν εἰς ξένα πλοῖα.

κατέρων ναυτῶν καὶ ὁμοίως οἱ ἐν ἐνεργείᾳ συμποσούνται ἐκ τριάκοντα περίπου χιλιάδων.

Ἐπειδὴ τὸ σύστημα τῆς ναυτικῆς ἀπογραφῆς δὲν εἰσῆχθη εἰς τὴν Ἑλλάδα, δὲν δυνάμεθα νὰ ὀρίσωμεν ἀκριβῶς τὸν ὅλον ἀριθμὸν τῶν ναυτῶν· προσυπολογίζοντες ὁμοίως τοὺς τε ὑπηρετοῦντας ἐπὶ πλοίων βασιλικῶν καὶ τοὺς ἐν τῷ ναυστάθμῳ, τοὺς ἐπιβαίνοντας εἰς πλοῖα Λακικὰ ὡς καὶ τοὺς ἀναμένοντας ὑπηρεσίαν, συμπεραίνομεν ὅτι μόνη ἡ ἐλευθέρη Ἑλλὰς κέκτηται πεντήκοντα χιλιάδας ναυτῶν. Τὸ δὲ ναυτικὸν τῆς δούλης Ἑλλάδος, εἰ καὶ μὴ ἀπολαῦον τῶν αὐτῶν ἐλευθεριῶν, ἀνεπτύχθη ὁμοίως καὶ αὐτό. Κατὰ τὰς ἀτελεῖς πληροφορίες τὰς ὁποίας κατωρθώσαμεν νὰ πο-

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ.

(Συνέχεια. Ἰδε φυλλάδ. 96.)

ρισθώμεν, οἱ μὲν τόνοι αὐτοῦ συγκροτοῦσιν ἀριθμὸν πεντακοσίων περίπου χιλιάδων, οἱ δὲ ναῦται ὀκτὼ μυριάδων.

Ὡστε ἡ Ἑλλάς, ἢ τε ἀνεξάρτητος καὶ μὴ, κέκτηται ἐπὶ τοῦ παρόντος ἑπτακοσίας καὶ πεντήκοντα χιλιάδας τόνων, καὶ ἑκατὸν τριάκοντα χιλιάδας ναυτῶν, πλὴν τῶν τοῦ Ἰονίου Κράτους.

Καὶ σημειωτέον ὅτι μεταξὺ τοῦ ναυτικοῦ τούτου πλήθους, οὐδὲ εἰς ἕνος ναυτικῆς ὑπάρχει· διότι ἐκ τῶν τριῶν ἢ τεσσάρων χριστιανικῶν φυλῶν αἵτινες κατοικοῦσιν ἐν τῇ Ἀνατολῇ, μόνη ἡ ἐπιδιδόμενη εἰς ναυτικὰς ἐπιχειρήσεις καὶ ἐντροπῶσα, οὕτως εἰπεῖν, ἐν τοῖς θαλασσίοις κινδύνοις, εἶναι ἡ Ἑλληνική.

Ἐξεθέσαμεν ἐν συντόμῳ τὴν κατάστασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ ναυτικοῦ πρὸ τοῦ ἀγῶνος καὶ μετ' αὐτόν. Ὅστις ἀναπολήσει τὸν βαθμὸν τῆς εὐδαιμονίας εἰς ἣν ἀνυψώθη πρὸ τοῦ 1821 ἔτους, βαθμὸν αὐτὸς παράδειγμα ὁμοίον δὲν εὐρίσκεται ἀναλόγως μεταξὺ τῶν ἄλλων τῆς Εὐρώπης ἐθνῶν, λάθῃ δὲ συγχρόνως ὑπ' ὅψιν τὴν ταχυτάτην καὶ βεβαίως ἀξιοθαύμαστον ἀνάπτυξιν εἰς ἣν περιῆλθεν ἐντὸς τινῶν ἐτῶν, μετὰ τὴν ἀξιοδάκρυτον ἀπυρίαν εἰς ἣν εἶχε καταντήσει κατὰ τὸ 1830 ἔτος, θέλει νομίσαι ὅτι νόμοι σοφοί, δικαιοσύνη αὐστηρὰ ἐπαγρυπνοῦσα διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν υποχρεώσεων, ὅροι ποινικοὶ ἱκανοὶ νὰ περιστείλῃσι τὴν ἀδικίαν, ἡ τουλάχιστον κανονισμοὶ διαγράφοντες τὰ δικαιώματα, τὰ καθήκοντα καὶ τὰς ἀμοιβαίας υποχρεώσεις, ἐκυβέρνην τὸ ναυτικὸν τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ὅμως νόμοι, καὶ ὅροι, καὶ κανονισμοὶ τοιοῦτοι δὲν ὑπῆρχον τὴν ἐποχὴν ἐκείνην· διότι.....

Ἀλλ' ἂν δικαιοσύνη ἐγγράφος δὲν ὑπῆρχεν, ὅμως ἐσώζετο τις ἄλλη, ἥτις, ἄνευ δικαστηρίων καὶ ἀνευ φυλακῶν, κατέστειλε τὰς παρεκτροπὰς, καὶ διετήρει ἀνεπηρέαστον τὴν τιμὴν τοῦ ναυτικοῦ τῆς Ἑλλάδος. Ἀξίον δὲ παρατηρήσεως ὅτι ἡ δικαιοσύνη αὕτη, ἡ τοσοῦτω οἰκεία καὶ τοσοῦτω σεβαστὴ μεταξὺ τοῦ ἀμαθοῦς πολλάκις δὲ καὶ ἀγρίου ἐκείνου πλήθους, ἦτο ἐκείνη ἥτις ἐν Εὐρώπῃ θεωρεῖται ὡς τὸ τελευταῖον πόρισμα τοῦ πολιτισμοῦ· δηλαδή, ἡ κοινὴ γνώμη· ὁ φόβος αὐτῆς, ἀόρῳγόν ἔχων καὶ τὴν αὐστηρότητα τοῦ χαρακτῆρος τῶν ναυτῶν, ἐπέιχε τόπον καὶ νόμων καὶ διατάξεων.

Εἰς τὴν κοινὴν ἄρα ταύτην γνώμην ὀφείλεται πρὸ πάντων ἡ ἀκμὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ ναυτικοῦ πρὸ τοῦ 1821 ἔτους· ἄνευ δὲ ταύτης καὶ ζήλος, καὶ δραστηριότης, καὶ ἀνδρεία, καὶ εὐφυΐα πάντα ἤθελον ἀποβῆ μάταια. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ 1830 ἔτος, ὅτε, ἐγκαθιδρυθείσης τακτικῆς κυβερνήσεως, σύστημά τι, ἀτελὲς εἰσέτι, ναυτικῆς νομοθεσίας, ἤρξατο νὰ διευθύνῃ τὰς ἐμπορικὰς ἐπιχειρήσεις, ἡ ἀνάπτυξις αὐτῶν δὲν ἤθελε βεβαίως προβῇ εἰς τὸν βαθμὸν τὸν ὅποιον ἴδομεν, ἄνευ τῶν ἀρχαίων παραδόσεων.

Δι' ἄλλου ἀρθροῦ θέλομεν ὁμιλήσει περὶ τῶν ἐθίμων καὶ τῶν νόμων, τῶν ἐπικρατησάντων κατὰ τὰς δύο περιόδους περὶ ὧν διαλάβομεν.

Ἀναχωρήσας ἀπὸ Πεντεῦσιος, καὶ διευθυνόμενος πρὸς τὴν Ἀρτοτίναν, δὲν ἀκίνητα οὐδαμοῦ ἀρχαιοτήτας, καὶ οὐδ' εἰς αὐτὴν τὴν Ἀρτοτίναν μαθὼν δ' ἐκ τύχης, ὅτι μακρὰν αὐτῆς εἰς μίαν θέσιν Γονυκλισιᾶ, κειμένην ἐπὶ λόφου ὑψηλοῦ, ὑπάρχει ἐντὸς τῆς γῆς μαρμαρίνους τις οἰκοδομὴ, ἐσπευσα νὰ μεταβῶ ἐκεῖ· θέλω ὁμῶς περιγράψαι τὴν πορείαν μου, πρὸς ὁδηγίαν παντὸς ἐπιθυμοῦντος νὰ ἐπισκεφθῇ τὸ ἀρχαῖον οἰκοδόμημα.

Ἐκκινήσας ἀπὸ Ἀρτοτίνης, ἔλαβον τὴν πρὸς ἄρκτον ὁδὸν, καὶ μετέβην εἰς τὴν ἡμίσειαν ὥραν ἀπέχουσαν διαλελυμένην μονὴν τοῦ Προδρόμου, ὅπου διενυκτέρευσα. Τὴν ἐπιούσαν ἀφῆκα ἔωθεν τὴν μονὴν, καὶ κατελθὼν πρὸς ἀρκτοδύσιν, ἔφθασα εἰς τὸν ποταμὸν Λυκίρμαν, Φιδάριν σήμερον καλούμενον, δεξιῇ κυλίῳν τὰ ἥτυχα, ἀλλὰ θραμβῶδη βεῖθρά του, ἐπήγαγε νὰ ἐκβάλλῃ εἰς Μεσολόγγιον, ὑπὸ τὸ ὄνομα « Εὐπνος »· διαβὰς δὲ αὐτόν, ἀνῆλθον δι' ὁδοῦ, ἀνοιγόμενης εἰς τὴν δυτικὴν πλευρὰν τοῦ λόφου, ἐφ' οὗ κεῖται ἡ οἰκοδομὴ, καὶ περιεχομένης εἰς τὰ ὅρια τοῦ χωρίου Σιτίστας τοῦ δήμου Ἀποδοτίας τῆς ἐπαρχίας Ναυπακτίας. Τέλος ἔφθασα μετὰ μίαν ὥραν (ἀπὸ τῆς Μονῆς) εἰς τὴν θέσιν, ὅπου κεῖται ἡ οἰκοδομὴ, γραφεῖς πρὸς δεξιάν καὶ ἀρῆσας τὴν ὁδὸν διπλοῦν μου ὡσεὶ δέκα βήματα.

Τὰ πρῶτα σημεῖα, τὰ μαρτυροῦντα τὴν ὑπαρξιν τοῦ ἀρχαίου οἰκοδομήματος, εἶναι ἑπτὰ λίθοι ἐτερομήκεις, ἐξηγμένοι ἀπὸ τὴν ὀροφὴν του, καὶ ἐσπαρμένοι τῇδε κάκεισε. Αἱ φαινόμεναι ὑπὲρ τὴν γῆν ἐξοχαὶ λίθων τινῶν τῆς ὀροφῆς, καὶ τέλος στόμιον, ἠνεωγμένον πρὸς ἀνατολὰς τῆς οἰκοδομῆς ἐπὶ τῆς ὀροφῆς δι' ἀφαιρέσεως δύο λίθων μεγάλων.

Ἐκ τοῦ στομίου τούτου κατῆλθον, πατῶν εἰς λίθους, χώματα καὶ φύλλα δένδρων, συσσωρευθέντα ἀπὸ τοὺς ἀφιλοκάλους ποιμένας, τὰς πνοὰς τῶν ἀνέμων καὶ τὰς βροχάς.

Τὸ ἐμβαδὸν εἶναι τετράγωνον κατὰ μῆκος καὶ πλάτος (διότι τὸ ὕψος δὲν φαίνεται)· πᾶσα δὲ πλευρὰ περιλαμβάνουσα πέντε λίθους ἴσου σχεδὸν μεγέθους, ἔχει ἑκτασιν τριῶν βασιλικῶν μέτρων ὡς ἔγιστα· ἡ ὀροφή εἶναι θολωτὴ, καὶ ἔχει τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν, μετὰ τὴν εἰδικὴν παρατήρησιν, ὅτι, ἂν μία σειρὰ περιέχει τέσσαρας λίθους, ἄλλους τόσους περιέχει καὶ ἡ ἀντιστοιχοῦσα, ἂν δὲ, πέντε, ἐπίσης, μόνος δὲ ὁ δεσμὸς αὐτῆς σύγκειται ἀπὸ λίθους στερεωτέρους καὶ μικροτέρους, καὶ σχηματίζει εἶδος ταινίας τοξοειδοῦς. Αἱ πλευραὶ καὶ τὸ ἐσωτερικὸν τῆς ὀροφῆς σύγκεινται ἐκ λίθων λελαξευμένων καὶ εὐρύθμων, εἰς πᾶσαν δὲ ἐνωσίν των οἱ λίθοι παρουσιάζουσι τετμημένας τὰς γωνίας των, καὶ σχηματίζουσι μικρὸν αὐλακκ.

